

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

3-son (6-jild)

2026

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (6) – 2026

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2026

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdulkaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Yusupov Shakir Xaitbayevich</i> AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA XORAZM SHAHARSOZLIK MADANIYATI TARAQQIYOTINING NATIJALARI	11-18
<i>Saparbaev Bunyod Khurrambek o'gli</i> THE ART OF NEGOTIATION: KHIVA AND RUSSIA ENGAGEMENT UNDER MUHAMMAD RAHIMKHAN I (1806–1825)	19-28
<i>Tursunova Gavhar Begmurodovna</i> ROSSIYA IMPERIYASINING SIRDARYO VILOYATIGA AHOLINI KO'CHIRISHDA MAHALLIY AHOLINING QARSHILIK HARAKATLARI (1890–1916-YILLAR)	29-32
<i>Polvonov Kozimbek Naimovich, Baratov Otabek Aripovich</i> SHAHARLAR DEMOGRAFIYASI VA KLASSIFIKATSIYASIDAGI O'ZGARISHLAR (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	33-40
<i>Sagatova Ziёдахон Бахтияровна</i> МИГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И ТУРЦИЕЙ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	41-45
<i>Saidboboyeva Gulzora Nematjonovna</i> STATISTIK NASHRLAR VA ADABIYOTLARDA TURKISTONNI ELEKTRLASHTIRISH MASALASI (XX ASRNING 20–50-YILLARI)	46-51
<i>Shamshidinov Baxriddin Sharobiddin o'g'li</i> FARG'ONA VODIYSI AHOLISINING ETNIK TARKIBI, ETNOSLARNING JOYLASHUVI VA ETNODEMOGRAFIK XUSUSIYATLARI (XIX ASR — XXI ASR BOSHLARI)	52-56

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Xudayberganov Dilshod Tuxtabayevich, Achilova Firuza Kurbanovna</i> MINTAQA IQTISODIYOTIDA XIZMATLAR SOHASINI SAMARALI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	57-67
<i>Sultonova Dina Fayzrahmanovna</i> НАУЧНАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО МЕХАНИЗМА В ЭКОНОМИКЕ ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА	68-72
<i>Xushvaqtov Jasur Shuhrat o'g'li</i> KO'CHMAS MULKNI HAYOTIY SIKL YONDASHUVI ASOSIDA OMMAVIY BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	73-82
<i>Jabbarov Nurbek Atanazarovich</i> O'ZBEKISTON SANOATIGA ENERGIYA RESURSLARINING TA'SIRINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI	83-88

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Zaripova Hulkar Toxir qizi</i> O'ZBEKISTONDAGI TARIXIY-MADANIY JARAYONLARDA MARGINAL QATLAMLARNING O'RNI	89-95
---	-------

<i>Abdullayeva Saodat Nurillo qizi</i> PAZANDACHILIK MADANIYATI VA SALOMATLIK FALSAFASI: VOZEHNING “KONI LAZZAT XONI NE’MAT” ASARIDA TAOMLARNING TIZIMLASHTIRILISHI	96-99
<i>Rajabov Behruz Baxshillayevich</i> TINCHLIK VA HAMKORLIKNING FALSAFIY MOHIYATI HAMDA ZAMONAVIY JAMIYAT TARAQQIYOTIDAGI O’RNI.....	100-104
<i>Artiqova Adolat Ataboyevna</i> MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIYNING “AL-KASHSHAF” ASARI VA UNING TARIXIY AHAMIYATI	105-109
<i>Umarova Feruza</i> MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHDA DIN VA DAVLAT MUNOSABATLARI TAHLILI	110-116
<i>Djalalova Nigora Xusanovna</i> IJTIMOIY-MADANIY TEXNOLOGIYALARNI O’RGANISHDA RAQAMLI ONG KONSEPSIYASI	117-120
<i>Ходжиметов Шахрух Русланбекович</i> ЭМИГРАЦИОННЫЕ И ИММИГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ ВЛИЯНИЕ НА СТАБИЛЬНОСТЬ ОБЩЕСТВА	121-124
<i>Islamova Gulzamon Madiyevna</i> JADIDLAR DAVRIDA TA’LIM TIZIMIDAGI ISLOHOTLARNING FALSAFIY ASOSLARI	125-130
<i>Uraqov Nodirbek Boboqulovich</i> HECI KONSEPSIYASI VA MAHDUMI A’ZAM MEROSI: BAG’RIKENGLIK, AKSIOLOGIK MUSHTARAKLIK, METODOLOGIK TAFOVUT, UMUMIY NUQTALAR VA FARQLAR HAMDA AGRAR TA’LIMDA INSONPARVARLIK G’OYALARINI INTEGRATSIYA QILISH MASALASI.....	131-136
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Baydjanova Iroda Abdullayevna</i> TARJIMADA HAZIL-MUTOYIBA KONSEPTINING SAQLANISHI MUAMMOLARI: “SHUM BOLA” ASARINING O’ZBEK, INGLIZ VA RUS TILLARIDAGI TARJIMALARI MISOLIDA	137-143
<i>Imomiddinova Nargiza</i> ASL XITTOYCHA HARBIY TERMINLARNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI	144-154
<i>Sobirov Anvar Kuvandikovich</i> JONLI SO’ZLASHUV NUTQIDA SO’Z TARTIBINING LINGVOPOETIK VA LINGVOPRAGMATIK XUSUSIYATLARI	155-159
<i>Азизова Насиба Бахритдиновна</i> ЯЗЫКОВАЯ ЛИЧНОСТЬ КАК КУЛЬТУРНЫЙ КОНЦЕПТ: РЕКОНСТРУКЦИЯ ИДЕЙ АЛИШЕРА НАВАИ И ИХ РЕЛЕВАНТНОСТЬ ДЛЯ СОВРЕМЕННОЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИИ.....	160-168
<i>Ishankulova Diyora Allovidinovna</i> UMAR XAYYOM SHE’RIYATINING G’OYAVIY-MAZMUNIIY MOHIYATI VA ULARNING TARJIMADAGI TALQINI	169-174

<i>Olimjon Jalilov Muxidinovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK EPOSLARIDA LINGVISTIK MODELLARNING QIYOSIY XUSUSIYATLARI	175-178
<i>Achilova Zuxra Qurbonovna</i> "MALLA SAVDOGAR" DOSTONI VARIANTLARIDA BAXSHIYONA JANG POLOTNOSI VA PEYZAJ ESKIZLARI	179-184
<i>Orazgalieva Ayjamal Marat qızı</i> SYNONYMIC AND PRAGMATIC VERBALISATION OF CHILD/BALA IN ENGLISH AND KARAKALPAK LEXICOGRAPHY	185-192
<i>Babayeva Irada Sabirovna</i> LINGUOCULTUROLOGICAL APPROACH TO THE STUDY OF EMPATHIC COMMUNICATION	193-198
<i>Toʻshtemirova Farangiz Shuxratovna</i> РАЗВИТИЕ СЛОВАРНОГО СОСТАВА СОВРЕМЕННОГО РУССКОГО ЯЗЫКА И РОЛЬ СЛОВООБРАЗОВАНИЯ В ЕГО ОБОГАЩЕНИИ	199-202

12.00.00 - YURIDIK FANLAR

<i>Utemuratova Sapargul Shamshetovna</i> EKOLOGIYA SOHASIDAGI JINOYATLARDA MAXSUS SUBYEKT TUSHUNCHASI VA MANSABDOR SHAXSLARNING JINOIY JAVOBGARLIGI	203-207
<i>Qilichev Xayrulla Mamatovich</i> FUQAROLARNING O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARINING DAVLAT XUSUSIY SHERIKLIK BITIMIDA ISHTIROK ETISHINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	208-217
<i>Burhanova Shuyrin Jamshetovna</i> ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПРАВОВАЯ ПОЛИТИКА И НОРМОТВОРЧЕСТВО: ВЗАИМОСВЯЗЬ И ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ	218-223
<i>Akayeva Marapat Abduhalikovna</i> GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHDA HUQUQIY SIYOSAT: O'ZBEKISTON TAJRIBASINING TAHLILI	224-232
<i>Chuboyeva Ozodaxon Quvonbekovna</i> ХОТИН-QIZLARNING JAMIYAT IJTIMOIIY-SIYOSIY HAYOTIDAGI O'RNI	233-240
<i>Xidoyatov Bahtiyer Bатырович, Парахатова Шахноза Ерназаровна</i> ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ЗНАНИЙ В ПОЛУЧЕНИИ ОБРАЗЦОВ ДЛЯ ЭКСПЕРТНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ	241-250
<i>Dadaboyeva Jumagul Anvarovna, Habibullayev Muhammadrajab Obidjonov</i> JAHON HAMJAMIYATINING GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHGA QARATAYOTGAN E'TIBORI	251-256
<i>Abdужанпоров Шахбоз Музаффар ўғли</i> МОБИЛЬНОЕ БАНКОВСКОЕ МОШЕННИЧЕСТВО: УГРОЗЫ, МЕХАНИЗМЫ СОВЕРШЕНИЯ И КОМПЛЕКСНЫЕ МЕРЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ	257-267
<i>Nasridinov Yigitali Borataliyevich</i> ХОТИН-QIZLARNI TAZYIQ VA ZO'RAVONLIKDAN HIMOYA QILISH SOHASIDA DAVLAT SIYOSATI VA HUQUQIY ASOSLAR	268-276

<i>Mirzakarimova Dilafruz Doniyorjon qizi</i> SUN'YI INTELLEKT YORDAMIDA KIBERHUUJUMLARNI ANIQLASH VA OLDINI OLISH	277-281
<i>Mamatmurodov Farrux Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTON KAPITAL BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA SUKUK INSTRUMENTLARINING INSTITUTSIONAL ROLI	282-289
<i>Нодирбекова Дилдона Абдумалик кизи</i> КОНСТИТУЦИОННЫЕ ОСНОВЫ ПРАВА НА ДОСТУП К ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ И ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ АДМИНИСТРАТИВНОЙ ПРАКТИКИ	290-297
<i>Ahmadjonov Sultonbek Shukurillo o'g'li</i> QALBAKI PUL, AKSIZ MARKASI YOKI QIMMATLI QOG'OZLAR YASASH VA ULARNI O'TKAZISH JINOYATINING AYRIM JINOIY-HUQUQIY JIHATLARI	298-307
<i>Отлубаева Айгуль Бахрамовна</i> КЛАССИФИКАЦИЯ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ С ОПЫТОМ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	308-316
<i>Mukimbayev Otabek Sattarovich</i> GUVOHNING MAQOMINI HUQUQIY HIMOYALASHDA KONSEPTUAL YONDASHUVLAR.....	317-324
<i>Yakubov Mirzaxid Turabayevich</i> NORMATIV-HUQUQIY HUUJATLAR IJROSINI TA'MINLASHNING XORIJIY MODELLARI VA MILLIY AMALIYOT UCHUN XULOSALAR	325-333
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i> RAQAMLI TA'LIMDA KREATIV KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK TALABLARI.....	334-338
<i>Raxmatullaev Dilmurod Raxmatullayevich</i> PROFESSIONAL TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA BO'LAJAK MUTAXASSISLARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA STRATEGIK YONDASHUVNING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	339-348
<i>Yusupova Kamola Nuriddinovna</i> NEYROPEDAGOGIKA TA'LIM TIZIMINING YANGI ILMIY TARMOG'I SIFATIDA.....	349-353
<i>Umurzoqov Baxtiyor Boxodirovich</i> ZAMONAVIY SHAROITDA HARBIY KADRLAR BOSHQARUVI TIZIMI SAMARADORLIGINING ILMIY-AMALIY ASOSLARI.....	354-358
<i>Qobilova Nilufar Xudoyshukurovna, Xujamova Dilobar Berdiyrovna</i> OLIY PEDAGOGIK TA'LIM MUASSASALARIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING SHAXSIY VA KASBIY KONGRUENTLIGINI LOYIHAVIY YONDASHUV ASOSIDA RIVOJLANTIRISH MAZMUNI.....	359-366
<i>Xaitbayeva Durdona Zokirjon qizi</i> SUN'YI INTELLEKT ASOSIDAGI ADAPTIV RAQAMLI TA'LIM TIZIMINI LOYIHALASHNING NAZARIY-METODIK ASOSLARI	367-371

<i>Исмаилов Шухрат Абдусоат угли, Инназаров Маджид Амонович</i> МЕХАНИЗМЫ ВНЕДРЕНИЯ МОДЕЛИ ФИНАНСИРОВАНИЯ, ОСНОВАННОГО НА РЕЗУЛЬТАТАХ (PERFORMANCE-BASED FUNDING), В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ РУКОВОДЯЩИХ КАДРОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ	372-378
<i>Rakhmatova Madina Abdumumin kizi</i> IMPLEMENTATION OF PROGRAMS FOR AUTOMATIC DETECTION AND CORRECTION OF GRAMMATICAL ERRORS IN ENGLISH WRITING.....	379-384
<i>To'rayev Azamat Maqsudovich</i> TALABALARNING ILMIY-TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA BO'SH VAQTN TASHKIL ETISHNING RAQAMLI METODIKASI.....	385-390
<i>Mahmudova Farangiz Qurbonboy qizi</i> STUDENTS' ATTITUDES TOWARD AI USE IN ENGLISH LANGUAGE LEARNING: HELP OR HINDRANCE?	391-399
<i>Burxonova Muxlisa Murtoz qizi</i> O'QISH SAVODXONLIGI DARSLIKLARIDAGI BADIY MATNLARNI O'QITISH ORQALI O'QUVCHILARDA 4K KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH.....	400-404

Received: 16 February 2026

Accepted: 01 March 2026

Published: 15 March 2026

Article / Original Paper

RESISTANCE MOVEMENTS OF THE LOCAL POPULATION AGAINST THE RESETTLEMENT POLICY OF THE RUSSIAN EMPIRE IN THE SYRDARYA REGION (1890–1916)

Tursunova Gavhar Begmurodovna

Samarkand State Medical University

Doctor of Philosophy (PhD) in Historical Sciences

Abstract. This article analyzes the forms of local resistance against the Russian Empire's policy of resettling Russian peasants in the Syr Darya region during the late 19th and early 20th centuries. The study examines the empire's land and water reforms, the economic crisis of 1891–1892, and massive land confiscations during the Stolypin reform period as factors causing socio-political discontent among the local population. The evolution of resistance movements – from legal petitions and unauthorized land use to the 1892 Tashkent riot and the 1916 general uprising – is highlighted based on archival sources and modern historiography. The findings prove that the colonial policy's encroachment on the traditional lifestyle in the region inevitably led to armed conflicts.

Keywords: Syr Darya region, resettlement policy, resistance movement, 1916 uprising, land confiscation, Tashkent riot, colonialism, Stolypin reform.

ROSSIYA IMPERIYASINING SIRDARYO VILOYATIGA AHOLINI KO'CHIRISHDA MAHALLIY AHOLINING QARSHILIK HARAKATLARI (1890–1916-YILLAR)

Tursunova Gavhar Begmurodovna

Samarqand davlat tibbiyot universiteti,

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya. Ushbu maqola XIX asr oxiri va XX asr boshlarida Rossiya imperiyasining Sirdaryo viloyatiga rus dehqonlarini ko'chirish siyosati va unga nisbatan mahalliy aholining ko'rsatgan qarshilik shakllarini tahlil qiladi. Tadqiqotda imperiyaning yer-suv islohotlari, 1891–1892-yillardagi iqtisodiy inqiroz va Stolypin islohotlari davridagi ommaviy yer musodarlari mahalliy aholining ijtimoiy-siyosiy noroziligiga sabab bo'lgan omillar sifatida ko'rib chiqiladi. Maqolada qarshilik harakatlarining evolyutsiyasi – huquqiy arizabozlik va lalmikor yerlardan o'zboshimchalik bilan foydalanishdan tortib, 1892-yilgi Toshkent isyoni va 1916-yilgi umumxalq qo'zg'olonigacha bo'lgan jarayonlar arxiv manbalari va zamonaviy tarixshunoslik asosida yoritiladi. Tadqiqot natijalari mustamlakachilik siyosatining mintaqadagi an'anaviy turmush tarziga tajovuzi muqarrar ravishda qurolli to'qnashuvlarga olib kelganini isbotlaydi.

Kalit so'zlar: Sirdaryo viloyati, ko'chirish siyosati, qarshilik harakati, 1916-yilgi qo'zg'olon, yer musodaras, Toshkent isyoni, mustamlakachilik, Stolypin islohoti.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6I3Y2026N03>

Kirish. XIX asrning so'nggi choragida Rossiya imperiyasining Markaziy Osiyodagi mustamlakachilik faoliyati yangi bosqichga ko'tarildi. Agar bosqinning dastlabki yillarida harbiy-strategik maqsadlar ustunlik qilgan bo'lsa, 1890-yillardan boshlab iqtisodiy va demografik kolonizatsiya jarayoni jadallashdi. Sirdaryo viloyati o'zining ulkan hududi va

strategik joylashuvi bilan imperiyaning “ortiqcha aholisini” joylashtirish uchun asosiy poligonlardan biriga aylandi [1, 5-10-bet].

Imperiya hukumati tomonidan amalga oshirilgan ko‘chiruvchilik siyosati mahalliy aholining hayotiy manfaatlariga, ayniqsa, ularning asriy yer egaligi va suvdan foydalanish huquqlariga to‘g‘ridan-to‘g‘ri tajovuz edi. 1886-yilgi “Turkiston o‘lkasini boshqarish to‘g‘risidagi Nizom” yerlarni davlat mulki deb e‘lon qilishi bilan mahalliy dehqon va chorvadorlarni huquqiy jihatdan himoyasiz qoldirdi [12, 1-bet]. Bu holat 1890-yillardan boshlab Sirdaryo viloyatining barcha uyezdlari – Toshkent, Chimkent, Avliyoota, Perovsk va G‘azalida turlicha ko‘rinishdagi qarshilik harakatlarining shakllanishiga turtki bo‘ldi.

Ushbu maqolaning maqsadi 1890–1916-yillar oralig‘ida Sirdaryo viloyatida ko‘chirish siyosatiga qarshi yuzaga kelgan xalq noroziliklari, ularning sabablari, shakllari va oqibatlarini kompleks ravishda o‘rganishdan iborat. Tadqiqot davri bejiz tanlanmagan, chunki aynan 1890-yillarda ko‘chirish ishlari tizimli tus oldi, 1916-yil esa bu siyosat keltirib chiqargan ijtimoiy portlashning cho‘qqisi bo‘ldi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Sirdaryo viloyatidagi qarshilik harakatlari mavzusi uzoq vaqt davomida turlicha talqin qilingan. Chorizm davri rasmiy tarixshunosligida mahalliy aholining noroziliklari ko‘pincha “diniy fanatizm” yoki “madaniyatsizlik” oqibati sifatida tasvirlangan. Senator K.K. Palenning reviziya hisobotlarida ko‘chirish jarayonidagi jiddiy “tartibsizliklar” va mahalliy ma‘murlarning suiiste‘molliklari qayd etilgan bo‘lsa-da, ular mustamlaka tizimining o‘zgarishi sifatida baholanmagan [3, 45-bet].

Mustaqillik davri tarixshunosligida bu masalaga yangicha yondashuv shakllandi. G.B. Tursunova o‘z tadqiqotlarida Sirdaryo viloyatiga aholini ko‘chirishning nafaqat demografik, balki mahalliy aholining huquqiy va ijtimoiy ahvoliga halokatli ta‘sirini arxiv hujjatlari asosida tahlil qilgan [1, 8-bet]. Shuningdek, zamonaviy tadqiqotlarda (masalan, A. Abduqahorov ishlarida) 1916-yilgi voqealar mustamlakachilik siyosatiga nisbatan xalq noroziligining tarixiy ifodasi va milliy uyg‘onishning muhim bosqichi sifatida baholanmoqda [2, 12-bet].

G‘arb tarixshunosligida, xususan, Aleksandr Morrisonning ishlarida imperiya boshqaruvining huquqiy nuanslari va mahalliy an‘analar bilan to‘qnashuvi xalqaro qiyosiy nuqtai nazardan o‘rganiladi [7, 12-bet]. Britannica ensiklopediyasi materiallarida esa ko‘chirish siyosati natijasida yuzaga kelgan yer musodaralari 1916-yilgi qo‘zg‘olonning asosiy sababi ekanligi alohida ta‘kidlanadi [5, 1-bet].

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot jarayonida tarixiy xolislik, tizimlilik va qiyosiy-tarixiy tahlil metodlaridan foydalanildi. Sirdaryo viloyati uyezdlari bo‘yicha statistik ma‘lumotlar va arxiv materiallari o‘rganilib, aholi tarkibidagi o‘zgarishlar va qarshilik harakatlarining geografiyasi tahlil qilindi [11, 61-bet].

Tadqiqotda qarshilik harakatlari ikki asosiy bosqichga bo‘lib o‘rganildi:

1. **Yashirin va huquqiy qarshilik davri (1890–1905):** Shikoyatnomalar yozish, o‘zboshimchalik bilan yerlarni tark etish yoki rus qishloqlari qurilishiga to‘sqinlik qilish.
2. **Ochiq va qurolli qarshilik davri (1906–1916):** Stolypin islohotlaridan keyingi keskin noroziliklar va 1916-yilgi umumxalq qo‘zg‘oloni.

Tahlil va natijalar

1890-yillar: Iqtisodiy inqiroz va ilk noroziliklar

1890-yillarning boshida Rossiyaning markaziy guberniyalarida yuz bergan ocharchilik Sirdaryo viloyatiga ko‘chmanchilar oqimini keskin oshirdi. 1891-yilgi “ochlik” yillarida

imperiya bo'yicha ko'chmanchilarning birinchi to'liqini (82-84 ming kishi) boshlangan edi [9, 1-bet]. Bu esa mahalliy aholining eng unumdor yerlarini tortib olish bilan kechdi.

Sirdaryo viloyatidagi ilk yirik ommaviy norozilik 1892-yilning iyun oyida Toshkentda yuz berdi. Tarixga "Vabo isyoni" nomi bilan kirgan bu voqea, garchi karantin choralariga norozilik sifatida boshlangan bo'lsa-da, uning zamirida rus dehqonlarining ommaviy ko'chirib keltirilishi natijasida mahalliy iqtisodiyotga berilgan kuchli zarba va ijtimoiy taranglik yotar edi [26, 1-bet]. Toshkent aholisining ma'muriy idoralarga hujumi va rus amaldorlariga nisbatan ko'rsatgan qarshiligi imperiya hukumatini sarosimaga solib qo'ydi [28, 1-bet].

Stolypin islohotlari va yer nizolarining keskinlashuvi

1906-yildan boshlangan Stolypin agrar islohoti Sirdaryo viloyatidagi vaziyatni portlash darajasiga olib keldi. Agar ilgari ko'chirish "tartibsiz" bo'lgan bo'lsa, endilikda maxsus komissiyalar mahalliy aholining yaylov yerlarini "ortiqcha" (izlishki) deb topib, ularni reja asosida musodara qila boshladi [20, 1-bet].

Sirdaryo viloyatining shimoliy uyezdleri – Avliyoota va Chimkentda chorvador aholining eng yaxshi yaylovlari rus ko'chmanchilariga berildi. Arxiv ma'lumotlariga ko'ra, 1910-yilga kelib Sirdaryo viloyatida 21 ming xonadonga ega bo'lgan 150 ming kishi (rus ko'chmanchilari) yashar edi [11, 61-bet]. Mahalliy aholi bu jarayonga qarshi "arizabozlik" urushini boshladi, biroq ma'muriyat deyarli har doim ko'chmanchilar tarafini olgan. Hatto Andijon qo'zg'oloni (1898) bostirilgandan so'ng, bu jarayonga rahbarlik qilish Sirdaryo viloyati harbiy gubernatori Korolkovga topshirilgani o'lka ma'muriyatining qat'iy pozitsiyasini ko'rsatardi [41, 1-bet].

1916-yilgi qo'zg'olon: Qarshilikning cho'qqisi

1916-yil 25-iyundagi mardikorlikka olish to'g'risidagi farmon Sirdaryo viloyatidagi o'n yillab to'planib kelgan nafrat uchun turtki bo'ldi. Farmonga ko'ra, Sirdaryo viloyatidan 87 ming kishini safarbar qilish belgilangan edi [13, 13-bet]. Bu qishloq xo'jaligini butunlay inqirozga mahkum etardi.

Sirdaryo viloyatida qo'zg'olonning o'ziga xos jihatlari quyidagicha namoyon bo'ldi:

1. **Jizzax fojiasi:** Jizzax uyezdida qo'zg'olon ochiq milliy-ozodlik harakati tusini oldi. Nazirxo'ja Abdusalomov va Abdurahmon Jevachi boshchiligidagi isyonchilar uyezd boshlig'i polkovnik Rukinni jazoladilar [49, 1-bet]. Bunga javoban jazo otryadlari Jizzaxni vayronaga aylantirdilar, hatto deputat A. Kerenskiy bu vayronaliklarni ko'rib, "bunaqasini hali ko'rmaganman" deb ta'kidlagan edi [51, 1-bet].
2. **Toshkent noroziliklari:** 1916-yil 11-iyulda Toshkentning Eski shahar qismida ommaviy chiqishlar bo'lib o'tdi, politsiya bilan to'qnashuvlarda ko'plab insonlar halok bo'ldi [47, 1-bet].
3. **Ommaviy qochqinlik:** Qo'zg'olon shafqatsizlarcha bostirildi va 300 mingdan ortiq aholi Xitoy hududiga qochishga majbur bo'ldi [5, 1-bet].

Xulosa va takliflar. Rossiya imperiyasining Sirdaryo viloyatiga aholini ko'chirish siyosati mintaqadagi an'anaviy ijtimoiy-iqtisodiy muvozanatni butunlay buzdi. 1890–1916-yillar oralig'idagi qarshilik harakatlari shunchaki stixiyali isyonlar emas, balki tizimli ravishda amalga oshirilgan milliy-ozodlik kurashining tarkibiy qismi edi.

Asosiy xulosalar:

- **Yer omili:** Qarshilikning bosh harakatlantiruvchi kuchi yer musodarasi va suvdan foydalanish huquqining poymol qilinishi bo'lgan.

- **Evolyutsiya:** Qarshilik shakllari 1890-yillardagi huquqiy noroziliklardan 1916-yildagi ochiq qurolli kurashgacha o‘tib bordi.
- **Mustamlakachilik inqirozi:** Sirdaryo viloyatidagi qarshiliklar imperiyaning “tinch kolonizatsiya” g‘oyasi muvaffaqiyatsizlikka uchraganini ko‘rsatdi.

Takliflar:

1. O‘rta maktab va OTM darsliklarida Sirdaryo viloyatidagi qarshilik harakatlarining “ko‘chirish siyosati” bilan bog‘liqligini chuqurroq yoritish.
2. 1916-yilgi voqealarda qurbon bo‘lgan va deportatsiya qilingan vatandoshlarimiz xotirasini abadiylashtirish maqsadida Sirdaryo viloyatida memorial obidalar barpo etish [58, 1-bet].
3. Mustamlakachilik davri huquqiy hujjatlarining mahalliy aholi turmush tarziga ta‘sirini yangi arxiv materiallari asosida o‘rganishni davom ettirish.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Tursunova, Gavxar Begmurodovna. *Rossiya imperiyasining Sirdaryo viloyatiga aholini ko‘chirish siyosati va uning oqibatlari (XIX asrning ikkinchi yarmi – XX asr boshlari)*. Avtoreferat, Toshkent, 2023.
2. Abduqahorov, A. "Turkistonda 1916 yil qo‘zg‘olonlari: Sabablar, bosqichlari va tarixi". *Fan va innovatsiyalar*, 2025.
3. Palen, K. K. *Otchyot o revizii Turkestanskogo kraya: Pereselencheskoye delo*. Saint Petersburg, 1910.
4. Ziyoev, Hamid. *O‘zbekiston mustaqilligi uchun kurashlar tarixi*. Toshkent: Sharq, 2001.
5. "History of Central Asia: Under Russian Rule". *Encyclopaedia Britannica*, 2024.
6. *Voprosy kolonizatsii*. Journal of the Department of Resettlement, Saint Petersburg, 1907-1917.
7. Morrison, Alexander. *The Russian Conquest of Central Asia: A Study in Imperial Policy*. Cambridge University Press, 2021.
8. Ishanxo‘jayeva, Z. R. *O‘zbekiston tarixi (Mustamlakachilik davri)*. Toshkent: Universitet, 2012.
9. "Migration statistics to Asian Russia 1885-1913". *Demographic Review*, HSE, 2015.
10. *Sirdaryo viloyati tarixi va madaniyati davlat muzeyi materiallari*. Guliston, 2022.
11. Majidov, S. "Rossiya imperiyasi ko‘chiruvchilik siyosatining Turkiston xalqlarining ijtimoiy-iqtisodiy ahvoriga ta‘siri (Sirdaryo viloyati misolida)". *JDPU Axborotnomasi*, 2023.
12. Ziyayeva, Dono. *Turkiston milliy ozodlik harakati*. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2000.
13. Abduqahorov, A. "Mustaqillikdan keyingi davr: Zamonaviy rus tarixshunosligida Turkiston qo‘zg‘oloni". *Yangi O‘zbekiston*, 2025.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (6) – 2026

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).